

Відгук
офіційного опонента Телячого Юрія Васильовича
на дисертацію Вітенка Захара Романовича «Міжнародні зв'язки
профспілок України у 20-х–30-х рр. ХХ ст.», подану до захисту
на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук
за спеціальністю 07.00.01 – історія України
до спеціалізованої вченої ради Д 26.053.02
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

На основі вивчення дисертаційної роботи Вітенка З. Р. «Міжнародні зв'язки профспілок України у 20-х–30-х рр. ХХ ст.» і праць, опублікованих за темою дисертації, можна констатувати, що характеристика міжнародних зв'язків вітчизняних профспілок, – масової громадської організації працівників різних сфер промисловості, господарства, освіти, культури, яка у міжвоєнний період проводила активну міжнародну діяльність, – є актуальною проблемою сучасної історичної науки. Особливої значущості набуває вивчення історичних аспектів щодо розкриття розвитку механізму контролю партійно-радянських структур над профспілками України, визначення чинників, що формували політику взаємин українських і зарубіжних професійних об'єднань.

Зазначаючи про актуальність теми дисертації, вказуємо на предмет її виконання в межах науково-дослідної роботи кафедри історії та археології слов'янських народів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Дослідження проблем гуманітарних наук». Дисертаційна робота Вітенка З. Р. виконана в контексті пріоритетних напрямів вивчення освіти, науки й культури означеного підрозділу університету.

Характеризуючи ступінь обґрунтованості наукових положень дисертації Вітенка З. Р., їх достовірності та новизни зазначимо наступне.

Наукова новизна дисертації полягає в отриманні важливих, у т. ч. нових результатів, а саме.

В роботі вперше:

– здійснено критичний аналіз діяльності профспілок України у сфері міжнародної комуністичної політики;

– на прикладі міжнародної діяльності профспілок України визначено роль громадських об'єднань у формуванні моделі тоталітарної системи в Україні в міжвоєнний період;

– використовуючи сучасні методологічні засади, переосмислено участь профспілок України у прокомуністичних міжнародних об'єднаннях та інтернаціональних акціях;

уточнено та комплексно охарактеризовано:

– чинники, які впливали на міжнародну діяльність профспілок України;

– місце профспілок радянської України у системі міжнародних зв'язків неурядових організацій;

подальшого розвитку отримало:

– відтворення механізмів контролю над профспілковими організаціями на міжнародній арені з боку партійно-радянської номенклатури;

– вивчення системи поширення профспілковими організаціями більшовицької ідеології в зарубіжних країнах.

Дослідження носить міждисциплінарний характер й охоплює процеси зміни ідеологічної парадигми, суспільної свідомості. Новизною відзначаються узагальнені висновки. Оцінюючи результати суспільного розвитку в умовах радянської влади, автор зазначає, що командно-адміністративна система управління, панування беззаконня призвели до серйозних стратегічних прорахунків, деформацій в суспільстві. Тому тільки реальна оцінка історичних процесів може забезпечити об'єктивне переосмислення ролі міжнародної діяльності профспілок УСРР в 1920-х –

1930-х рр. Розкриття ролі профспілок радянської України на міжнародній арені, становлення і діяльність їх структур у міжвоєнний період, аналіз помилок є важливою умовою вирішення ключових проблем на сучасному етапі розвитку Української держави.

Загалом основні положення і висновки кандидатської дисертації Вітенка З. Р. є належним внеском у розвиток вітчизняної історичної науки.

Практичне значення дисертаційної роботи Вітенка З. Р. полягає в тому, що фактичний матеріал, результати та висновки можуть слугувати як для подальшого вивчення міжнародної діяльності профспілок України у міжвоєнний період, так і при написанні узагальнюючих праць, посібників із історії України, історії міжнародних відносин, довідкових видань тощо. Результати дослідження можуть бути використані при розробці спецкурсів із історії функціонування громадських об'єднань, при підготовці лекційних курсів у закладах вищої освіти.

Отримані результати дослідження мають як загальнотеоретичне, так і науково-практичне значення, дають можливість оцінити роботу профспілок, котра, разом із іншими функціями, проявлялась у прийомі закордонних робітничих делегацій, профспілковій роботі серед іноземних робітників та спеціалістів, які працювали на підприємствах УСРР, міжнародному листуванні, участі в міжнародних акціях та участі профспілок у прокомуністичних об'єднаннях. Автор констатує, що на початку 1920-х рр. профспілки проводили організаційну та виховну діяльність у контексті робітничого руху, спрямовану на залучення широких верств населення до більшовицьких соціалістичних перетворень. Влада відводила профспілкам роль контролюючого органу, а не реального захисника інтересів пролетаріату, інтелігенції. Профспілковий рух контролювався з боку компартійних органів. Самостійний розвиток республіканських профспілок як окремих елементів більшовицької політичної системи не

передбачався і не був можливий у принципі. Профспілки в союзних республіках функціонували в контексті загальнодержавних профспілок.

Оцінюючи загальний зміст дисертації Вітенка З. Р., бачиться доцільним зазначити наступне. Структура роботи носить логічний характер; дисертація складається з переліку умовних позначень, вступу, 4 розділів (6 підрозділів), загальних висновків, списку використаних джерел та літератури (506 позицій), додатків. (Усього – 230 стор.; обсяг основного тексту – 178 стор.).

У дисертаційній роботі Вітенка З. Р. у форматі розділів і підрозділів (відповідно до мети й завдань) проаналізовано історіографію, джерельну базу, представлено методологію дослідження, що дало можливість комплексно простежити та переосмислити використання більшовицьким режимом профспілок України у міжнародній політиці радянської влади впродовж 20-х – 30-х рр ХХ ст.; дослідити процес інтеграції профспілкового руху, виокремити вплив на нього історичних обставин та суб'єктивних чинників; з'ясувати сутність тактики комуністичного інтернаціоналізму на прикладі профспілкової роботи серед зарубіжних робітничих делегацій в радянській Україні; висвітлити форми і методи профспілкової роботи серед іноземних спеціалістів, які працювали на підприємствах УСРР; охарактеризувати специфіку співпраці профспілок України із міжнародними організаціями; визначити місце вітчизняних профспілок у розгортанні міжнародних кампаній міжнародної робітничої солідарності.

У загальному контексті кандидатська дисертація Вітенка З. Р. є ґрунтовним дослідженням означеної проблеми, виконана на належному теоретичному та методологічному рівнях, відзначається аргументованістю основних положень та висновків із використанням сучасних методів наукових досліджень.

Зміст кандидатської дисертації Вітенка З. Р. повною мірою відображений у 17 публікації автора, в тому числі: 8 статей надруковані у фахових виданнях МОН України, 1 – у зарубіжному виданні. Результати

дослідження апробовані на 8 міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях у широкому географічному вимірі.

Зміст автореферату дисертації Вітенка З. Р. загалом відображає основний зміст тексту дисертаційної роботи; вступ та висновки в авторефераті й дисертації змістовно ідентичні.

Позитивно оцінюючи результати дослідження, варто зазначити, що дисертація не позбавлена окремих зауважень і рекомендацій, які можуть бути враховані автором при подальшій науковій розробці проблеми.

1. Логічним вбачається структурування першого розділу роботи «Історіографія, джерельна база та методологія дослідження» за тематичними підрозділами.

2. У ході аналізу історіографії досліджуваної теми не проаналізовані праці ряду вітчизняних істориків, які зробили вагомий внесок у дослідження історії профспілок (зокрема, роботи Сурового А. Ф.). У списку використаних джерел і літератури наявні посилання на періодичну пресу без зазначення автора, назви матеріалу. На відміну від розлогого аналізу історіографії теми дослідження, джерельна база дисертації потребує більш ширшого аналізу.

3. Назва третього розділу «Громадський вибір виробничо-політичної іміграції в Україні», на нашу думку, носить дискусійний характер. Під час викладу матеріалу варто було б (у даному розділі) більш детально проаналізувати політику радянської влади щодо організації та проведення ідеологічної роботи в середовищі іноземних фахівців.

4. У дисертації необхідно було приділити більше уваги аналізу співпраці профспілок України та філій закордонних філантропічних товариств, що брали участь у реалізації різного роду допомогових програм.

5. Окремі структурні частини роботи перевантажені фактажем, статистичними матеріалами, котрі слід було представити в додатках, адже додатки містяться лише на чотирьох сторінках, що включають список публікацій здобувача за темою дисертації.

6. У тексті роботи мають місце штампи радянської ідеології та пропаганди, наприклад: «Профспілки також були засобом виховання і розвитку міжнародної солідарності, згуртування робітників всього світу в спільній боротьбі з капіталістичним устроєм. Таким чином профспілки виступали в ролі школи, завданням якої являлося навчання та виховання» (с. 77).

7. Автор констатує, що «Виходячи з отриманих результатів, було сформульовано кілька практичних рекомендацій: державним органам влади України розробляти програми регулювання міжнародних відносин для покращення становища української держави на міжнародній арені; налагоджувати співпрацю між українськими та іноземними організаціями для вирішення глобальних проблем сучасності» (с. 194). Нами не виявлено наявності таких рекомендацій у тексті дисертації.

8. У дисертації та авторефераті не визначені перспективи подальших наукових досліджень, у тексті дисертації виявлено стилістичні огріхи, орфографічні та пунктуаційні помилки.

Однак висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку кандидатської дисертації, яка є самостійним, завершеним і комплексним дослідженням, виконана на належному науково-теоретичному рівні, має логічну структуру, характеризується широкою історіографічно-джерельною базою й відзначається аналітичним підходом.

Автором визначено й розв'язано маловивчену наукову проблему та отримано нові результати, що в сукупності дозволило комплексно проаналізувати й переосмислити феномен використання більшовицьким режимом профспілок України у міжнародній політиці радянської влади у 20-х – 30-х рр. XX ст.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження Вітенка Захара Романовича «Міжнародні зв'язки профспілок України у 20-х–30-х рр. XX ст.» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р.

№ 567 (зі змінами), а його автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

31 січня 2019 р.

Офіційний опонент:

Телячий Юрій Васильович –

доктор історичних наук, професор,
директор департаменту контролю
у сфері вищої, фахової передвищої
освіти і освіти дорослих

Державної служби якості освіти України

Підпис Телячого Ю. В. засвідчую:

начальник відділу управління персоналом

Державної служби якості освіти України

Бордюжан Л. В.